

Cartea lui Enoh

TRADUCERE DIN ETIOPIANĂ,
NOTE ȘI COMENTARII: R. H. CHARLES

Cuvânt-înainte:

W. O. E. OESTERLEY

Traducere din engleză și îngrijire ediție:

ALEXANDRU ANGHEL

EDITURA HERALD
București

CUVÂNT-ÎNAINTE LITERATURA APOCALIPTICĂ

Întrucât *Cartea lui Enoh* este, în anumite privințe, cea mai de seamă operă apocaliptică din afara Scripturilor canonice, nu va fi nepotrivit să oferim aici unele remarci cu privire la literatura apocaliptică în general. Scriind despre cărțile ce aparțin acestor literaturi, prof. Burkitt spune foarte clar:

Acestea sunt rămășițele cele mai caracteristice a ceea ce, cu toată îngustimea și incoerența sa, mă voi aventura să numesc „epoca eroică a istoriei evreiești”, perioadă în care evreii au încercat să transpună în fapte menirea lor de popor ales al lui Dumnezeu. Sfârșitul a fost catastrofic, dar acest popor a lăsat doi urmași, Biserica creștină și școlile rabinice, fiecare ducând mai departe unele dintre țelurile inițiale [...]. În studierea Apocalipselor este de dorit, mai presus de toate, o înțelegere a credințelor ce stau la baza acestora, și mai ales a credinței în Vremea ce va să vină. [...] Noi studiem Apocalipsele pentru a învăța cum strămoșii noștri spirituali nă-

dăduiau că Dumnezeu va îndrepta încă o dată lucrurile în final, și că noi, urmașii lor, ne aflăm astăzi aici pentru a le studia, arătând astfel că speranța lor nu a fost într-un totu nefondată¹.

Pentru a se realiza semnificația celor mai multe lucruri ce se regăsesc în aceste Apocalipse, trebuie să se ia în calcul caracterul de predestinare prezent pe tot cuprinsul acestor scrieri, în totalitatea lor. Autorii acestora au pornit de la convingerea absolută că întreaga desfășurare a lumii – de la început până la sfârșit, atât în ceea ce privește schimbările fizice, cât și în ceea ce privește istoria popoarelor, creșterea și declinul lor, și a fiecărui individ singular – a fost predeterminată în toate aspectele sale de Dumnezeu Atotputernic, înainte de toți vecii. Această credință a autorilor Apocalipselor este bine ilustrată într-una dintre scrierile mai târzii:

Căci El a cumpănit veacul în balanță,
Și cu număr a numărat El anotimpurile;
Nu va mișca și nici nu va frământa lucrurile,
Până ce măsura hotărâtă nu se va plini.

(II (IV) Ezdra 4: 36, 37)

Astfel,

timpurile și perioadele desfășurării istoriei lumii au fost predeterminate de Dumne-

¹ *Jewish and Christian Apocalypses*, pp. 15, 16 (1913).

zeu. Numărul anilor a fost fixat cu exactitate. Acesta a fost un postulat fundamental al autorilor Apocalipsei, care și-au dedicat cea mai mare parte din energie calculelor, bazate pe un studiu intens al profeției, pentru determinarea perioadei exacte în care istoria va atinge punctul final... ideea subiacentă este una a predestinării¹.

Dar toate aceste lucruri, potrivit autorilor de Apocalipse, erau secrete divine ascunse încă de la începutul lumii, fiind revelate oamenilor cu frică de Dumnezeu, cărora li s-a dat facultatea de a pătrunde în lucrurile ascunse ale lui Dumnezeu și a le înțelege; acestor oameni li s-au dat privilegiul și datoria de a revela secretele divine celorlalți, de aici și numele dat acestora de autori „apocaliptici” sau „revelatori”. Tocmai fiindcă acești autori credeau atât de ferm în această putere pe care o aveau de a privi în lucrurile tainice ale lui Dumnezeu, susțineau că pot să înțeleagă semnificația a ceea ce s-a petrecut în trecut și a ceea ce se petrecea în prezent; și pe baza acestei cunoașteri erau încredințați că au, de asemenea, puterea, dată de Dumnezeu, de a prevedea desfășurarea evenimentelor viitoare și, mai presus de toate, de a ști când va veni sfârșitul lumii – o finalitate spre care în-

¹ G. H. Box, *The Ezra Apocalypse*, pp. 35, 36 (1912).

treaga devenire a lumii s-a îndreptat încă de la începuturi.

În ciuda întregului caracter mistic și a viziunii supralumești ce abundă în scrierile apocaliptice, autorii acestora au conștientizat pe deplin nevoia unei religii practice; ei erau susținători ai Legii, a cărei respectare loială o priveau ca pe o necesitate pentru toți oamenii cu frica lui Dumnezeu. În această privință, ei aveau afinități, în principiu, cu fariseismul, dar concepția lor în privința respectării loiale a Legii se diferenția de cea a fariseilor, căci, spre deosebire de aceștia, autorii apocaliptici puneau accentul mai degrabă pe spiritul decât pe litera acestei prescripții. O caracteristică a atitudinii lor în direcția aceasta o reprezintă cuvintele din *1 Enoh* V. 4:

Dar voi – voi nu ați fost statornici și nici
nu ați respectat poruncile Domnului,
Ci v-ați îndepărtat și ați grăit cuvinte pline
de mândrie și grele
Cu ale voastre guri întinate împotriva
măreției Sale.
O, voi, cu inima învârtoșată, pacea nu o
veți afla.

Și din nou, în XCIX. 2:

Vai de cei ce pângăresc cuvintele dreptății
Și încalcă Legea eternă.

În această literatură nu se regăsește acea insistență asupra îndeplinirii chiar și a celor mai mărunte precepte ale Legii, cum este cazul în fari-seism. Venerarea Legii este una sinceră; aceasta este adevărata călăuză în viață, iar pe cei care îi ignoră călăuzirea îi așteaptă pedeapsa.

Ca întreg, literatura apocaliptică prezintă o atitudine universalistă, foarte diferită de îngus-timea viziunii naționaliste a fariseilor. Deși au-torii apocaliptici nu sunt totdeauna așa, de obicei cuprind în planul divin al mântuirii neamurile, tot așa cum fac și cu oamenii din propria națiu-ne; și, asemănător, păcătoșii osândiți nu se trag numai din rândurile neamurilor, ci totodată și dintre evrei¹.

Literatura apocaliptică, spre deosebire de mișcarea apocaliptică din care s-a ivit, a început să apară în jurul perioadei 200-150 î.Hr.; în ori-ce caz, cel mai vechi exemplu care există cu pri-vire la această literatură – cele mai vechi părți din *Cartea lui Enoh* – aparține acestei perioade. Lucrări cu caracter apocaliptic au continuat să fie scrise pe o perioadă de încă trei secole; *Car-tea a doua (a patra) a lui Ezdra*, una dintre cele mai remarcabile Apocalipse, ține cu aproximație de sfârșitul primului secol creștin. Există Apo-

¹ Punctul de vedere fariseic cu privire la acest lucru poate fi regăsit în Mat. 3: 7-10.

calipse scrise într-o epocă ulterioară, unele de un interes secundar, situându-se la o dată mult mai târzie; dar adevărata epocă a literaturii apocaliptice se încadrează în perioada cuprinsă între 200 î.Hr. și 150 d.Hr.; prin urmare, data de început a acesteia este anterioară marelui reper al istoriei evreiești, Perioada Macabeană.

CARTEA LUI ENOH: PĂRȚILE SALE COMPONENTE ȘI DATELE ACESTORA

Cartea lui Enoh este numită de obicei *1 Enoh*, pentru a o deosebi de Apocalipsa ulterioară acesteia, *Tainele lui Enoh*, cunoscută drept *2 Enoh*. Prima mai este numită și *Enoh etiopian*, iar ultima *Enoh slavon*, în conformitate cu limbile celor mai vechi versiuni existente în amândouă cazurile. Nu se știe de existența niciunuia dintre manuscrisele scrise în limba originală după care au fost traduse acestea.

După părerea lui Canon Charles, diversele elemente din care este compusă cartea în momentul de față aparțin unor perioade diferite. Următorul tabel va prezenta datele diferitelor părți ale cărții. Canon Charles consideră că acestea sunt aproximativ corecte, fără a se aventura în a fi sigur în vreunul dintre cazuri:

CAPITOLELE	CARTEA	PERIOADA
XII-XXXVI XCLII XCI 12-17	„Apocalipsa Săptămânilor”	cele mai vechi porțiuni pre-macabeene
VI-XI, LIV 7-LV 2 LX, LXV-LXIX 25 CVI, CVII	Fragmente din „Cartea lui Noe”	cel mult pre-macabeeană
LXXXIII-XC	„Vedeniile din vis”	165-161 î.Hr.
LXXII-LXXXII	„Cartea luminătorilor cerești”	înainte de 110 î.Hr.
XXXVII-LXXI	„Pildele” sau „Alegoriile”	cca. 105-64 î.Hr.
I-V	cea mai târzie porțiune	... dar precreștină

Capitolul CV, care este alcătuit doar din două versuri, nu poate fi datat, în timp ce capitolul CVIII are natura unui appendice, probabil adăugat ulterior operei ca întreg.

În timp ce datele acestea pot fi privite ca fiind aproximativ corecte, trebuie să observăm că există diferențe de opinie printre savanți cu privire la acest subiect. De exemplu, Schürer susține că, exceptând capitolele XXXVII-LXXI („Pildele” sau „Alegoriile”), întreaga operă aparține perioadei

cuprinse între 130-100 î.Hr.; acesta atribuie „Pildele” unei perioade ce nu depășește perioada lui Irod cel Mare. Beer consideră că „Vedeniile din vis” (cap. LXXXIII-XC) sunt din vremea lui Ioan Hyrcanus (135-105 î.Hr.); el include în categoria fragmentelor pre-macabeene doar capitolele XCI 12-17, XCII, XCIII 1-14 și susține că restul cărții a fost scris înainte de anul 64 î.Hr. Dalman susține că nu se poate dovedi că secțiunea XXXVII-LXXI („Alegoriile”) este „produsul perioadei precreștine”, deși recunoaște din plin caracterul ebraic al acesteia. Burkitt consideră că autorul este „aproape contemporan” cu filozoful Posidonius (135-51 î.Hr.).

Există astfel o diversitate de opinii printre autoritățile de vârf în privința datei apariției cărții. Faptul că aceasta este, ca întreg, de sorginte precreștină se poate considera ca definitiv stabilit. Mai dificilă însă este întrebarea dacă vreuna dintre părțile acesteia este pre-macabeeană; Charles aduce mai multe argumente pentru a veni în sprijinul ideii că părți destul de mari din această carte sunt pre-macabeene; înclinăm să fim de acord cu el, deși încă se mai poate pune la îndoială că s-a spus ultimul cuvânt în această problemă.

CARTEA LUI ENOH

(I-XXXVI)

*I-V. Pilda lui Enoh despre soarta viitoare
a păcătoșilor și a celor drepți*

CAPITOLUL I

1. Cuvintele binecuvântării lui Enoh¹, cu care acesta i-a binecuvântat pe cei aleși <și> pe cei drepți, care vor trăi în ziua nenorocirii, când toți cei vinovați <și nelegiuiți> vor fi îndepărtați². 2. Și acesta își luă Pilda și spuse – Enoh, un om drept, ai cărui ochi au fost deschiși de către Dumnezeu, avu vedenia Celui Sfânt³ din ceruri, |pe care| îngerii mi-au arătat-o, și de la ei am auzit totul, și de la ei am înțeles ce vedeam, dar nu pentru acest neam, ci pentru unul de departe care va veni. 3. Despre

¹ Cf. Deut. 33:1, „binecuvântarea lui Moise”.

² Autorul își propune un obiectiv dublu: să vestească condiția binecuvântată a celor drepți din ziua judecății finale, ca și nimicirea păcătoșilor. Primul este cel mai important obiectiv și de aceea îl vestește mai întâi, adăugându-l pe al doilea la modul subordonat. „Îndepărtarea” păcătoșilor nu înseamnă nimicirea acestora, ci, așa cum se va vedea în curând, înseamnă mutarea acestora de pe pământ în locul judecății – George H. Schodde *The Book of Enoch*, Andover, 1882 (GS).

³ Această trecere de la persoana întâi la persoana a treia, cum se întâmplă aici, apare de mai multe ori în această carte. [Schimbări cu un caracter similar pot fi găsite în Gen. 22:12; Isa. 1:29, 3:26, 5:8, 22:16, 31:7, 42:20 – GS]

cei aleși¹ am spus, și mi-am început Pilda legată de aceștia:

Cel Mare și Sfânt va veni din sălașul Său,

4. Și Dumnezeuul veșnic va umbla pe pământ,
(chiar) pe muntele Sinai²,

!Și va apărea din lăcașul Lui!

Și se va ivi în toată puterea măreției Sale din cerul cerurilor.

5. Și toți vor fi loviți de spaimă,

Și Veghetorii³ se vor cutremura,

Și mare frică și groază îi va cuprinde pe toți
din toate părțile pământului.

6. Și munții cei înalți se vor zgudui,

Iar dealurile înalte vor fi făcute mici,

Și se vor topi precum ceara dinaintea flăcării.

7. Și pământul va fi zdrobit !cu totul!,

Și tot ce se află pe fața pământului va pieri,

Și va fi o judecată a tuturor (oamenilor).

8. Dar cu cei drepți El va face pace.

Și îi va feri pe cei aleși,

Și mila va coborî asupra lor.

Și aceștia toți vor fi ai lui Dumnezeu,

Și vor cunoaște belșugul,

¹ Această denumire aparține mai ales Pildelor.

² Muntele Sinai, unde s-a dat legea, va fi locul judecății viitoare. Cf. Deut. 33:2; Ps. 68:17.

³ Aici, ca și în x. 9, 15, xii.4, xiii. 10, xiv. 1, 3, xv. 2, xvi. 1, 2, xci. 15 = îngeri căzuți. În xii. 2, 3, xx. 1, xxxix. 12, 13, xl. 2, xli. 12, lxxi. 7 = arhangheli. Această denumire apare prima dată în Dan. 4:13, 17, 23.

Și ei 'toți' vor fi binecuvântați.

'Și El le va fi de ajutor la toți aceștia',

Și li se va înfățișa lumina,

'Și El va face pace cu aceștia'

9. Și iată! El vine însoțit de zece mii dintre sfinții 'Săi'

Pentru ca El să aducă judecată împotriva lor²,

Și să-i nimicească pe 'toți' nelegiuiții:

Și pentru a osândi toate fapăturile

Pentru faptele 'nelegiuite' pe care le-au săvârșit în răutatea lor,

Și pentru toate lucrurile rele pe care păcătoșii nelegiuiți 'le-au vorbit' împotriva Lui.

CAPITOLUL II³

1. Luați aminte la tot ce se petrece în cer, cum acestea nu își schimbă orbitele, 'și' luminătorii care se află în cer cum se înalță și se așază în ordine fiecare în anotimpul său, și nu se abat de la rânduiala ce le-a fost dată. 2. Priviți pământul, și luați aminte

¹ „Zece mii dintre sfinții Săi”. Cf. Deut. 33:2, Dan. 7:10. Îngerii sunt numiți așa în xii. 2, xiv. 23, xxxix. 5, xlvii. 2, lvii.2, lx. 4 etc.

² „Asupra lor”. K-9 = „împotriva tuturor”; G^a = κατὰ πάντων, ca și în Iud. 14.

³ În ii-v. 3 ordinea naturii este comparată cu dezordinea lumii oamenilor. În Test. Naph. [*Testamentum Naphtali*] iii. 2, 3, oamenilor li se spune să respecte legea lui Dumnezeu, așa cum soarele, luna și stelele respectă rânduiala stabilită, iar veghetorii care și-au părăsit ordinea lor firească sunt ținuți ca un avertisment. Cf. Sirah xvi. 26-28.

la toate lucrările care se petrec pe acesta, 'cât de **statornice** sunt acestea¹, cum 'niciunul dintre lucrurile de pe pământ¹ nu se schimbă, 'ci¹ toate lucrările lui Dumnezeu îți apar 'ție¹. 3. Privește vara și iarna¹, <cum tot pământul este umplut cu apă, și norii, și roua, și ploaia se așază peste acesta>.

CAPITOLUL III²

Luați aminte și vedeți cum (în timpul iernii) toți copacii par de parcă s-ar fi veștejit și și-ar fi scuturat toate frunzele, în afară de paisprezece copaci, care nu își pierd frunzișul, ci îl păstrează pe cel vechi vreme de doi, trei ani, până la venirea celui nou.

CAPITOLUL IV

Și vedeți iarăși, în zilele de vară, cum soarele se află deasupra pământului. Și căutați umbră și adăpost din pricina dogorii soarelui, și pământul începe să ardă din ce în ce mai mult, și astfel nu mai puteți călca pe pământ sau pe piatră din pricina acestei călduri.

¹ Evreii aveau doar două anotimpuri, vara și iarna. Cf. Gen. 8:22, Is. 18:6, Zah. 14:8.

² Legat de cei paisprezece copaci care nu se veștejesc niciodată, vezi *Geoponica* xi. 1.

CAPITOLUL V

1. Luați aminte cum copacii se înveșmântează cu frunze verzi și sunt roditori: așa că țineți seama și aflați de toate lucrările Sale, și vedeți cum El, care este veșnic, i-a făcut astfel.

2. Și toate lucrările Sale continuă astfel an de an, pe vecie, și toate menirile pe care acestea le împlinesc pentru El, și menirile lor nu se schimbă, ci totul se face așa cum a rânduit <Dumnezeu>.

3. Și priviți cum marea și râurile îndeplinesc în chip asemănător și nu își schimbă menirile lor de la poruncile Lui.

4. Dar voi – voi nu ați fost statornici și nici nu ați ascultat poruncile Domnului,

Ci v-ați îndepărtat și ați grăit vorbe pline de trufie și răutăcioase

Cu ale voastre guri întinate împotriva măreției Sale.

O, voi, cu inima învârtoșată, pacea nu o veți afla nicicând!

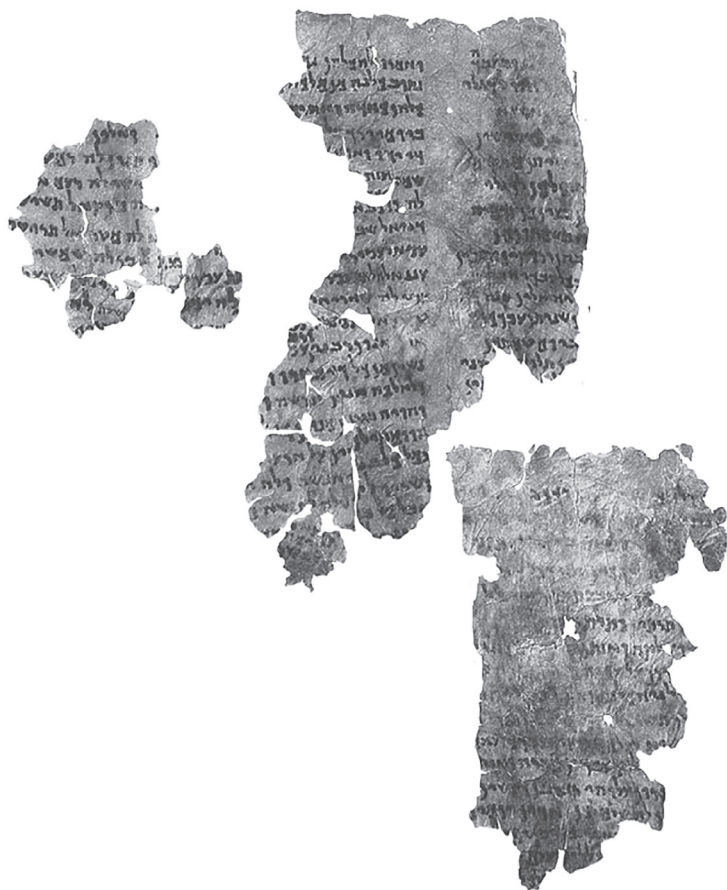
5. Vă veți blestema zilele,

Și anii vieții voastre vor pieri.

Și anii nimicirii voastre vor fi înmulțiți în veșnică osândă,

Și îndurare nu veți mai găsi.

6a. În zilele acelea numele voastre îi vor umple de scârbă pe toți dreptii,

Cartea lui Enoh, Manuscris de la Qumran (Marea Moartă)